

ЗАТВЕРДЖУЮ

Генеральний директор

Національної бібліотеки України

імені В. І. Вернадського

Л. А. Дубровіна

14 лютого 2023 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів докторської дисертації кандидата історичних наук, доцента кафедри журналістики та засобів масової комунікації Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» **Макарчук Олени Геннадіївни** на тему: «Преса українських політичних партій і рухів у інформаційно-комунікаційному просторі Галичини (1890 – 1914)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій зі спеціальності: 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство; 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Розглянувши дисертацію у вигляді монографії кандидата історичних наук, доцента кафедри журналістики та засобів масової комунікації Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» Макарчук Олени Геннадіївни на тему:

«Преса українських політичних партій і рухів у інформаційно-комунікаційному просторі Галичини (1890–1914)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство; 27.00.04 – теорія та історія журналістики, наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати докторської дисертації, а також за результатами фахового семінару спільного засідання Національної юридичної бібліотеки України та відділу національної бібліографії НБУВ від 14 лютого 2023 р, протокол №1, рецензенти затвердили

наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів докторської дисертації:

Дисертаційна робота Макарчук О.Г., подана на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство ; 27.00.04 – теорія та історія журналістики, є кваліфікаційною науковою працею у вигляді монографії, виконаної здобувачкою самостійно. За обсягом, актуальністю, рівнем наукової новизни, практичної та теоретичної цінності, ступенем обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій відповідає вимогам чинного законодавства до докторських дисертацій.

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Наукова значимість досліджуваної проблеми зумовлена кардинальними змінами політичної конфігурації українського суспільства на межі ХХ – ХХІ століть, що відбуваються на тлі важливих трансформацій у медіа-комунікаційній сфері. Цей процес актуалізує необхідність оновлення ідейно-теоретичних і методологічних підходів до вивчення преси як важливого політичного інституту загалом і партійної преси як її складової зокрема. Саме політичним партіям та їхнім партійним виданням історія відвела роль каталізатора важливих перетворень у суспільстві. Відтак можна схарактеризувати рівень розвитку партійного друку як своєрідний індикатор політичної конкуренції в країні, і багато в чому як показник зрілості взаємодії політичних інститутів із громадянами. Унікальність ролі преси політичних партій полягає в тому, що вона не просто механічно відображає події, що відбуваються в суспільстві, а й активно впливає на них, формуючи порядок денний усіх державних та громадських структур.

Звідси випливає актуальність дослідження, що зумовлюється наступними чинниками:

– постійним збільшенням впливу партійних медіа на функціонування інститутів суспільства.

- зростанням інтересу в умовах розбудови незалежної демократичної України до партійної преси як важливого фактора розвитку політичного життя;
- динамікою змін громадсько-політичного дискурсу що, у свою чергу, сприяє підвищенню зацікавленості до політико-комунікативних стратегій преси загалом і партійної та політичної преси зокрема;
- включенням партійної і політичної преси в ефективний діалог влади і суспільства як в історичній ретроспективі, так і в сьогоденні;
- виявом зацікавленості до процесу формування національного медіа-контенту партійної преси і виходу її на національну модель медіа-політичної інтеракції;
- зростанням впливу партійної преси (як впливового сегменту медійного простору) в роки соціально-політичних потрясінь і суттєвих трансформацій в житті суспільства;
- зміною авторської оптики партійних та політичних видань залежно від історичного сценарію, що в добу суспільних переломів зазнає стрибкоподібних змін;
- необхідністю використання на сучасному етапі розвитку медіа історичного досвіду розвитку партійної преси, визначення характеристики її ролі в інформаційному просторі;

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної роботи кафедри журналістики та засобів масової комунікації Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» і пов'язане з виконанням тем: «Інформаційно-комунікаційне забезпечення мас-медіа розбудови демократії України», (2014–2018 рр., державний реєстраційний номер РК 0219U100675), «Інновації та особливості функціонування ЗМІ України» (2019–2023 рр., державний реєстраційний номер РК 0119U100216).

Наукова новизна одержаних результатів

Дисертація є самостійним, завершеним дослідженням, у якому вперше в українському науковому дискурсі сформульовано та обґрунтовано низку

концептуальних положень, узагальнень і висновків, які відповідають критеріям наукової новизни:

- на новому теоретико-методологічному рівні запропоновано власне трактування дефініції «партійна преса»; «преса політичних партій і рухів»;

- у науковий обіг введено невідомий чи маловідомий фактичний матеріал, що характеризує унікальний досвід організаторської, видавничої, журналістської, публіцистичної діяльності активістів національної ідеї та їх опонентів;

- вперше здійснено комплексне дослідження преси українських політичних рухів і партій Галичини на етапі їх зародження та еволюції в контексті формування національної ідеї, її активного відстоювання в протистоянні з конкуруючими політичними напрямками;

- обґрунтовано тезу про надважливу роль політичного журналіста у творенні не тільки власного «обличчя» видання, а й у формуванні програмних засад перших українських партій;

- визначено параметри нової якості українських пресодруків Галичини, що еволюціонували паралельно з процесами активізації політичних рухів, і, як наслідок, виникненням перших українських партій;

- вперше розглянуто основоположні засади та безпосередню практику взаємовідносин австро-угорських імперських та регіональних (Королівства Галичини і Лодомерії) органів влади й української політичної преси;

- удосконалено бачення моделі партійної преси, що розуміє її загальний стан і визначається сукупністю суттєвих ознак, які склалися в певний проміжок часу і внаслідок впливу внутрішньополітичних та зовнішньополітичних змін.

Наукові результати, викладені в дослідженні, отримані автором особисто. Отримані результати відповідають меті і завданням дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дисертаційній роботі

Обґрунтованість основних положень, висновків та рекомендацій є переконливою. Отримані результати базуються на опрацюванні широкого кола

джерел і наукової літератури, застосуванні комплексу дослідницьких методів і підходів.

Теоретичне значення результатів роботи

Дисертація є ґрунтовним внеском у розвиток теорії та практики відповідних розділів соціальних комунікацій, теорії та історії журналістики, зокрема, у розширенні предметного поля пресознавства як окремої галузевої дисципліни, що вивчає тенденції та закономірності зародження, особливості розвитку партійної періодики як історичного джерела, пропонує наукові принципи роботи з матеріалами преси, здійснює експертизу їхньої цінності, класифікацію і систематизацію.

Практична цінність результатів роботи

Практичне значення дослідження визначається новизною та результатами й полягає у потенційному використанні його наукових здобутків:

– у науково-дослідницькій сфері – для подальшого науково-теоретичного опрацювання питань функціонування партійної преси в умовах історичних пертурбацій, створення наукового підґрунтя для інших перспективних досліджень, головними результатами яких мають стати розробки теоретичних та практичних медіа-моделей партійного друку;

– у навчально-методичному процесі як теоретичний та ілюстративний матеріал для підготовки підручників, навчальних посібників, при розробці навчальних програм та методичних рекомендацій, а також при проведенні лекційних та семінарських занять для студентів за напрямками «Історія української журналістики», «Теорія та методика журналістської творчості», «Політична журналістика», «Технологія політичного процесу» та інших.

– у практичній діяльності сучасних політичних партій, що отримують змогу творчо використати історичний досвід творення власних партійних друкованих органів, синкретично поєднувати їх із новими медіа.

Особистий внесок здобувача полягає в теоретичному осмисленні та узагальненні наукових поглядів з досліджуваної проблеми, що дозволило визначити місце і значення масиву політичної та партійної преси у житті

українського суспільства кінця XIX – початку XX століть, обґрунтувати роль цієї преси у формуванні національної ідеї, вплив її на політичні перетворення в суспільних відносинах, розкрити джерелознавчий потенціал цього виду періодичних видань. Викладені результати дослідження належать автору особисто.

Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України до докторських дисертацій. Структура дисертації визначена логікою дослідження.

Автореферат розкриває основні положення дисертації і підготовлений відповідно до вимог Міністерства освіти і науки.

Апробація результатів дисертації

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації викладено в опублікованих наукових працях та обговорено на двадцяти трьох Міжнародних та Всеукраїнських наукових конференціях, зокрема: Зародження робітничого класу та робітничої преси в Західній Україні в складі Австро-Угорщини (кін XIX – поч. XX ст.). Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави. Збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 червня 2013 р., Львів. С. 316–317; Боротьба робітників та селян за політичні та економічні права: пошуки порозуміння (на матеріалах Західної України кін. XIX – поч. XX ст.). Матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції «Політологія, філософія, соціологія: контури міждисциплінарного перетину» 10–11 жовтня 2014 р., Одеса, С. 219–221; Адвокат Северин Данилович як співробітник органу Русько-Української партії журналу «Народ» (Львів – Коломия, 1890 – 1895 рр.). Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу «Адвокатура України: історія та сучасність» (24 листопада 2015 р.). Київ, 2015. С. 81–84.

Партійна преса як вияв політичної комунікації. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (13–14 березня 2015 р., м. Одеса). Одеса, 2015. С. 202–205.; Західноукраїнська партійна преса кінця XIX – поч. XX ст. як засіб

політичної комунікації. Матеріали міжнародної наукової конференції (26–27 листопада 2015 р., м. Харків). Харків, 2015. С. 44–46; Передвиборча агітація на сторінках преси Радикальної партії: «Радикал» (1897 р.) і «Радикал» (2015 р.). Науково-практична конференція «Правові, соціально-психологічні та інформаційні процеси державотворення в контексті євроінтеграції»: збірник матеріалів; Львів, 8–9 лютого 2016 р. Львів, 2016. С. 264–266; Партійна преса вчора і сьогодні (на прикладі радикальної преси). Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: збірник тез та доповідей XII науково-практичної конференції, 4–8 квітня 2016 р. Навчально-науковий інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка». Львів, 2016. С. 202–204.; Западноукраинская партийная пресса в курсе «История украинской журналистики». Международный научный форум «Медиа в современном мире. 55-е Петербургские чтения», Историко-журналистские исследования в университетском образовании. 21–22 апреля 2016 года; Партійна преса радикального спрямування – український досвід в контексті світового дискурсу. The Scientific Potential on the Present (1 December 2016, St. Andrews, Scotland, UK). Materials of International Scientific and Practical Conference., 2016. P. 47–50; Системно-синергетичні підходи у вивченні історії партійної журналістики. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій». 24–25 листопада 2017 р., Дніпро. С. 172–175; Synergetic approaches to studying the history of party journalism. Век информации. Материалы участников «Медиа в современном мире. Петербургские чтения: матер. 57-го междунар. форума (19–20 апреля 2018 г.)». Век информации. 2018. № 2. Том. 1, С. 69–70; Імплікатура мовного дискурсу у партійній пресі. Соціолінгвістичне знання як засіб формування нової культури безпеки: Україна і світ. II Міжнародна наукова конференція. 2018, Львів, С. 74–76.; Мовний дискурс на сторінках партійної преси кінця XIX ст.: уроки для сьогодення. Східноєвропейські дослідження: економіка, освіта і право Міжнародна науково-практична конференція м. Бургас (Болгарія), 2018, С. 164–167; Українська

партійна преса в період виборів. Українська періодика: історія і сучасність. Дванадцята всеукраїнська науково-теоретична конференція. Львів, 2018, С. 61–64; Party press – the main tendencies of development. Медиа в современном мире. Материалы международного научного форума. 58-е Петербургские чтения. Санкт-Петербург. 2019. Т. 1. С. 81–87; Історія партійної преси як складова навчального курсу «Історія української журналістики». Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Управління в освіті» 4–5 квітня 2019. Львів, 2019, С. 194–196; Форсайт-методи у дослідженні журналістики. Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні технології у розвитку сучасного суспільства» (18 –19 квітня 2019 р.). 2019. Львів, 2019. Т.1. С. 273–274; Партійні ЗМІ у крос-медійному просторі сьогодення. Міжнародна наукова конференція «Освіта та наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку». Дніпро, 2019. Т.1. С. 341–343; О будущем партийной прессы в условиях трансформации. Журналистика в 2019 году: творчество, профессия, индустрия. Материалы международной научно-практической конференции. М.: Фак. журн. МГУ. 2020. С. 201–202; Іммерсивна журналістика як стратегія залучення користувача у контент партійних ЗМІ. Освіта і наука у мінливому світі. Матеріали ІІ Міжнародної наукової конференції. 27–28 березня 2020 р., м. Дніпро. Частина ІІ. Дніпро, 2020. С. 324–325; Нові медіа у сучасному політичному процесі. The European development trends in journalism, PR media and communication. International scientific and practical conference. November 27–28, 2020. Wloclawek, Republic of Poland. Wloclawek, 2020. P. 106–109; Gender based discourse on the pages of party media. Людина в українському суспільстві в системі цінностей прав людини: сучасний вимір медіа-діяльності: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 14 травня 2021 р.). Київ: Інститут журналістики, 2021. С. 51–55; Газета «Гасло» (1902–1903) як фактор співпраці політичних сил Галичини і Наддніпрянщини початку ХХ ст. Інновації та особливості функціонування ЗМІ в демократичному суспільстві: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 27 жовтня 2022 р.). Львів, 2022. С. 68–69.

Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача. Основні результати дослідження висвітлено у 39 публікаціях, серед яких 2 монографії (одна одноосібна, друга – розділ англomовної монографії, виданої у ЄС), 31 статті (30 одноосібних і 1 у співавторстві) у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, у тому числі у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science, та в статтях у закордонних наукових періодичних виданнях; 6 публікацій, які додатково відображають наукові результати дослідження.

Публікації достатньо повно відображають представлені в роботі теоретичні та практичні рішення. Таким чином, вищенаведене дозволяє зробити висновок про повноту опублікування результатів дисертації.

Дисертація відповідає зазначеній спеціальності та профілю спеціалізованої вченої ради Д 26. 165.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського. За науковим рівнем, новизною постановки завдань, обґрунтованістю головних положень і висновків, теоретичним та практичним значенням дисертація Макарчук Олени Геннадіївни на тему: «Преса українських політичних партій і рухів у інформаційно-комунікаційному просторі Галичини (1890–1914)» відповідає вимогам МОН України щодо докторських дисертацій, зокрема п. п. 7–9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій у спеціалізованій вченій раді.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів докторської дисертації Макарчук О. Г. у вигляді монографії на тему: «Преса українських політичних партій і рухів у інформаційно-комунікаційному просторі Галичини (1890–1914)»;

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Макарчук О. Г. у вигляді монографії на тему: «Преса українських політичних партій і рухів у інформаційно-комунікаційному просторі Галичини (1890–1914)» відповідає спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство; 27.00.04 – теорія та історія журналістики та вимогам п. п. 7–9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

3. Рекомендувати дисертацію Макарчук О. Г. у вигляді монографії на тему: «Преса українських політичних партій і рухів у інформаційно-комунікаційному просторі Галичини (1890–1914)» до подання на спеціалізовану вчену раду за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство; 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Рецензенти:

директор

Національної юридичної бібліотеки НБУВ,
доктор наук із соціальних комунікацій, с.н.с.

Ю. М. Половинчак

старший науковий співробітник

відділу політологічного аналізу СІАЗ НБУВ,
доктор наук із соціальних комунікацій, с.н.с.

С. В. Горова

завідувач

відділу національної бібліографії НБУВ,
доктор філологічних наук, професор

С. С. Кіраль

Національна бібліотека України
імені В.І. Вернадського
підпису *С. С. Кіраль*
ЗАСВІДЧУЮ
учений секретар *Гор А. В. Горова*